

In de negentiende eeuw waren grote delen van Brabant overdekt met woeste heidevelden. Een klein deel van het jaar kleurde de heide paars, maar de overige tijd strekten bruine velden zich tot de horizon uit. Dit was het zogenaamde 'Bruine Brabant'. Tegenwoordig zijn her en der nog wel plukken heide te vinden, maar het grootste deel is weiland, akkerland of bos geworden. Toch krijgt u op de Strabrechtse Heide een goede indruk van hoe het ooit was. Het is het grootste natuurreservaat van Brabant, met naast uitgestrekte heidevelden ook vennen, zandverstuivingen en bos.

1 Molen Den Evert iets buiten Someren steekt Den Evert zijn wieden boven de bomen uit. Deze molen is in de 18e eeuw gebouwd, maar al in de

13e eeuw stond hier een molen. Hij was in bezit van de norbertijnenabdij van Postel in België. Alle mensen uit de omgeving waren verplicht er hun graan te

2 Grenskei in het bos, op het grensgebied tussen Bokseberg en De Pan, passeert u een Drentse zwerfkei op een sokkel. De kei markeert de plaats waar eerder een grenspaal uit de

17e eeuw stond. In die tijd liep hier de belangrijke handelsweg tussen 's-Hertogenbosch en Weert, dat op Spaanse grond lag. Hoog op het paard gezeten grensbewakers controleerden alle handelswaar en inden de

Langs de route staan diverse langgevelboerderijen.

Bij dit boerderijtype liggen woonhuis, schuur en stallen achter elkaar parallel aan de weg. Op schrale zandgronden, zoals hier, was het middendeel vroeger gereserveerd voor de potstal. De stal werd geregeld van een nieuwe laag heideplaggen voorzien, die door de dieren werd bemest. Daarmee werden de akkergronden vruchtbaarder gemaakt. Langgevelboerderijen werden nog tot het midden van de twintigste eeuw gebouwd.

verschuldigde belastingen. De originele grenspaal staat sinds 1995 in het centrum van Someren-Heide.

3 Landgoed De Pan In 1928 kocht de familie Philips een stuk Brabantse heide aan en transformeerde het tot Landgoed De Pan. Op een deel van het landgoed werden productiebossen aangelegd van naaldhout. Eindeloze rijen bomen van dezelfde soort en exact dezelfde leeftijd werden in kaarsrechte percelen aangeplant. Onnoemelijk saai, maar

daar stoorde men zich niet aan. Het bos had geen recreatieve functie. Nu wel. Staatsbosbeheer, de huidige eigenaar, heeft het bos een veel natuurlijker aanzicht gegeven, wat aantrekkelijker is voor mens en dier.

4 Waschven Heide, zo ver als het oog reikt. Op de Strabrechtse Heide maakt u het nog mee. De droge delen zijn vooral begroeid met struikheide.

Tijdens de bloeitijd gaan de bijen er luid zoemend op zoek naar honing. Op de nattere delen groeit dopheide, waar vinders als het heideblauwtje boven fladderen. Verspreid over het heidegebied liggen diverse vennen, waarvan het Waschven langs de route ligt. Hier werden vroeger de schapen gewassen voordat ze werden geschoren. Nog steeds begrazen schapen de heidevelden. De kudde bestaat uit zo'n 320 Kempische heideschapen. Dit bijzondere ras was zeldzaam geworden, maar is dankzij een fokprogramma van uitsterven gered.

PRAKTISCHE INFORMATIE

Parkeren

In Lierop op de parkeerplaats voor de kerk. Fiets de Somerenseweg in en volg de route naar knooppunt 91.

65 Heeze Tweewielerspecialist Tommaer, Jan Deckersstraat 12, 040 - 226 5744. Geopend vanaf 9.00 uur. Zo. - ma. gesloten. Volg de borden naar knooppunt 50.

Bijzonderheden

Door het bos en over de heide fietst u over schelpenfietspaden.

Horeca

Someren-Eind Café-Zaal / Jan van Tieskes, Nieuwendijk 53.

Geopend vanaf 10.00 uur. Wo. gesloten. Restaurant 't Havenoord, Sluisstraat 59.

Weekdagen vanaf 9.00; za. - zo. vanaf 10.00 uur. Wo. gesloten. Gastherij De Brabander, Kanaalijk Zuid 72. Dagelijks vanaf 10.00 uur. Lierop.